

Reflectie: Verrassende inzichten over stakeholders

Erfgoed Verandert Mee nieuwsbrief 4 -februari 2025

Een van de toegevoegde 'S'en' in het denkraam van EVM (Erfgoed Verandert Mee) is de S van 'Stakeholders'. (Voor een uitleg over het Denkraam en de verschillende 'S'en' zie dit artikel: [Link naar artikel 'Hoe zit het met 'Erfgoed Verandert Mee'? in Nieuwsbrief 1](#)) Omdat we in onze eerdere Nieuwsbrieven verrassende inzichten opdeden over stakeholders willen ons in deze reflectie op deze S richten. Eerst een stukje theorie, daarna onze reflectie.



Foto 4: Ook dieren kunnen stakeholders zijn in moderne stakeholdertheorieën

Lees verder over onze bevindingen:

In de wetenschappelijke literatuur bestaan verschillende definities van stakeholders, tot de meest bekende en meest gebruikte behoren deze:

- *'Any group or individual who can affect or is affected by the achievement of the organization objectives.'* (Freemant, 1984)
- *'Those groups without whose support the organization would cease to exist.'* (Stanford, 1963)
- *'Those who benefit from or are harmed by, and whose rights are violated or respected by corporate actions.'* (Evans and Freeman, 1988)
- *'Any natural occurring entity that affects or is affected by organizational performance.'* (Starik, 1993)

Kijkend naar deze definities vallen ons een aantal overeenkomsten en verschillen op. Laten we het eerst hebben over de overeenkomsten:

- Alle definities benadrukken dat stakeholders invloed hebben op of beïnvloed worden door de organisatie. Dit lijkt een belangrijk punt in elke definitie.
- Freeman (1984) als Stanford (1963) benadrukken dat stakeholders cruciaal zijn voor het bestaan van organisaties en voor de doelstellingen van de betreffende organisatie.
- Evans en Freeman (1988) en Starik (1993) leggen de nadruk op de effecten van de acties van de organisatie op stakeholders, deze kunnen zowel positief als negatief zijn.

En dan de verschillen:

- Starik (1993) heeft een bredere definitie die niet alleen individuen en personen omvat, maar naar alle natuurlijke elementen. Hier kunnen, behalve mensen, ook dieren, rivieren, bomen etc. toe behoren. In deze definitie is er dus een veel bredere kijk op wie (of wat) een stakeholder kan zijn.
- Evans en Freeman (1988) voegen een morele dimensie toe. In hun definitie spelen rechten die worden geschonden of gerespecteerd door acties van de betreffende organisatie een grote rol.

We zien dus dat het concept van stakeholders kan variëren, afhankelijk van de context en de nadruk die men wil leggen. Waarom vinden we dit relevant voor EVM en voor deze Nieuwsbrief?

In Nieuwsbrief 1 reflecteerde wij over een podcast van de Nottebohmlezingen in de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience in Antwerpen: 'Welke toekomst voor het Verleden'. (Voor deze reflectie zie: link naar artikel in Nieuwsbrief 1). Een van de sprekers in deze podcast was Anne van Oosterwijk, directeur collecties van de Brugse musea. Zij vertelde in de podcast hoe erg ze geraakt was door de actie van een klimaatactivist, die zich had vastgelijmd aan een belangrijk kunstwerk in een van de musea in Brugge. Ze vertelt erover hoe dit haar raakte en hoe bang ze was voor herhalingen, maar ook dat ze juist veel empathie heeft voor de bezorgdheid van activisten over het klimaat. In de zomer van 2024 organiseerde Anne met haar team in Brugge de expositie *'Rebel Garden'*, in samenwerking met diverse kunstenaar én activisten van Extinction Rebellion. De activisten namen in het kader van *'Rebel Garden'* ook deel aan debatten. Want, zo zegt Anne: In de cultuursector zijn altijd partnerschappen mogelijk en culturele instellingen zijn gerelateerd aan de maatschappij en aan waar mensen mee bezig zijn. Voor ons waren de activisten een verrassende stakeholder in de context van het verduurzamen van erfgoed en het organiseren van exposities in musea!

De tweede verrassende groep stakeholders ontdekten we in onze reflectie in Nieuwsbrief 3, die gericht was op de kermiscultuur van Frankrijk en België, die onlangs door UNESCO als immaterieel beschermd erfgoed werd erkend. (Voor deze reflectie zie: link naar artikel in Nieuwsbrief 3). Deze keer waren de verrassende stakeholders geen mensen, maar de dieren die een rol hebben, bijvoorbeeld in de vorm van pony rijden en een muizenstad op een

kermis. (Overigens waren het weer activisten, deze keer dierenactivisten, die de rol van dieren op de kermis onder de aandacht brachten).

We staan altijd open voor verrassende inzichten. Maar we waren zelf verrast dat we in zo korte tijd twee keer achter elkaar werden verrast door te reflecteren over de rol van Stakeholders bij twee heel verschillende thema's. Het zette ons aan het denken: zullen we dit vaker tegenkomen? Zal het geregeld zo zijn dat er stakeholders zijn die wij, en mogelijk ook onze lezers, helemaal niet op ons netvlies hebben, terwijl wij met de beste intenties aan de slag gaan bij projecten? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat we ook dergelijke verrassende stakeholders betrekken? En is het wel echt zo dat stakeholders niet per se mensen hoeven te zijn, dus zijn we het eens met de modernere stakeholder definitie van Starik?

We denken eigenlijk dat in deze tijd de brede definitie van stakeholders nauwelijks nog ter discussie staat. We zien dit bijvoorbeeld terug in het onderwijs, maar ook in het nieuws. Het idee om rechten aan de natuur te geven wint wereldwijd steeds meer aan populariteit. In 2023 wijdde bijvoorbeeld het tv programme Tegenlicht een uitzending hieraan. (zie: www.vpro.nl/programmas/tegenlicht/lees/artikelen/2023/stem-van-de-natuur/hoe-de-natuur-steeds-meer-rechten-krijgt.html)

Er zijn steeds meer voorbeelden van rivieren, bossen en bergen die juridische rechten krijgen, vergelijkbaar met de rechten van mensen en bedrijven. Zo werd bijvoorbeeld in Spanje de Mar Menor Lagune erkend als rechtspersoon. In sommige landen zijn vertegenwoordigers aangesteld om de belangen van de natuur te behartigen, wat betekent dat er namens een rivier, bos of berg een rechtszaak kan worden aangespannen om milieuschade te voorkomen of eerdere schade te herstellen. Ook in Nederland zijn er verschillende initiatieven die zich richten op het toekennen van rechten aan de natuur, zoals de *Stichting Rechten van de Natuur*. Deze ontwikkelingen laten zien dat er een groeiend besef is van de rechten van de natuur en de noodzaak om deze te beschermen en hebben een andere insteek dan de al langer bekende Milieuwet- en regelgeving (waarin de gezondheid en het welzijn van de mens centraal staat), omdat zij de natuur centraal stellen, door deze tot stakeholder te maken.

We zijn benieuwd naar jullie mening over stakeholders: Zijn stakeholders alleen mensen, of zijn dieren, en de natuur (bergen, rivieren, bossen, e.d.) ook stakeholders? Is dan bijvoorbeeld een beschermd stadsgezicht ook een stakeholder? Of een gebouw, bijvoorbeeld een monument? Misschien is dit juist heel passend bij het gedachtegoed van Stewart Brand 'How Buildings Learn'? We zijn zelf nog zoekende, denkt u met ons mee?